
**CHANGES IN PRIMARY SCHOOL EDUCATION FOR THE PURPOSES OF
QUALITY AND APPLICABILITY OF KNOWLEDGE**

Katarina DiklićElementary School “Vuk Karadžić” Surčin, katarinadiklic@gmail.com

Abstract: New times demand new knowledge. Knowledge is one of the most significant resources of today and that is why such importance should be given to it. Developed countries have realized this a long time ago and that resource has led them to a high level of economic, social, cultural and other development and wealth. Those countries also realized how important education and education systems are for the development, quality and application of knowledge as a driver of economic development of the society. That is why they built quality and modern education systems. Such education systems produce experts who have knowledge and skills to improve the society. Economically developed countries invest a lot of money into education and knowledge, and they have multiple returns on such investments. Investing in knowledge is most profitable, worthwhile and useful investment for a society. That is why knowledge has to meet many demanding needs of the present time, which is characterized by fast and turbulent changes. It is proven that changes are closely connected to the quality and applicability of knowledge. Numerous changes are made to the education system in Serbia. Serbian students scored badly on PISA tests and they are at the very bottom of the scale. This indicates that knowledge is at the reproduction level and that it is not functional or applicable. And new times require exactly applicable, useful and quality knowledge. Serbia is falling behind with the introduction of changes, whether quality or quantity is concerned, compared to the European Union countries. Education system and primary school, as its important part, is more a part of past than a part of future. This is the reason to introduce changes into education in Serbia. Those changes are numerous and, as claimed by the line ministry, radical. Great many changes were introduced lately, from the pre-school to post-secondary school education. They are very important to primary school as well. Primary school has been and is still being reformed. One of the most significant changes introduced to primary schools, as of this session, is the introduction of information education as a regular course from the fifth grade. This is an important and useful novelty for the primary school work, because the importance of informatics and information for knowledge, and life in general, is well known. Another novelty which is still being elaborated is the cross-curricular competences and project-method teaching. In Serbia, primary school students have often, by learning a matter from one area, learned through courses. This was fragmented, non-harmonized and detached. Now, the aim is to introduce learning of a notion from various standpoints, areas i.e. courses. Another problem regarding learning and teaching in primary schools was the way knowledge was transferred to students. Outdated teaching methods prevailed, mostly *ex cathedra* teaching, where teachers “served” the matter to students. Students were an object, not the subject. The aim now is to put students into position to learn and attain knowledge independently, in a research-active manner. A teacher should guide them. The attempt is to relief the curriculum of primary school, because it is too extensive and burdensome to students, and to replace the obsolete contents with new ones. The attempt is also to introduce entrepreneurship elements which are part of the future as well. Changes do not imply that quality and applicability of knowledge will change, but they are necessary anyhow. Quality changes are required to lead to a higher and more quality level of knowledge. Time and results will show the level of quality of these changes and how much quality they will bring.

Keywords: knowledge, changes, education

**PROMENE U OSNOVNOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU U FUNKCIJI
KVALITETE I UPOTREBLJIVOSTI ZNANJA****Katarina Diklić**Osnovna škola „Vuk Karadžić” Surčin, katarinadiklic@gmail.com

Sažetak: Novo vreme traži novo znanje. Znanje je jedan od najznačajnijih resursa današnjice i zato mu je potrebno dati i takav značaj. Razvijene zemlje su to davno shvatile i taj ih je resurs doveo do visokog stepena ekonomskog, socijalnog, kulturnog i drugog razvoja i bogatstva. Te zemlje su shvatile i značaj obrazovanja i obrazovnih sistema za razvoj, kvalitetu i primenu znanja kao pokretača privrednog razvoja društva.. Zato su izgradile kvalitetne i savremene obrazovne sisteme. Takvi obrazovni sistemi daju stručnjake koji imaju znanje i sposobnost za unapređivanje društva. Ekonomski razvijene zemlje ulažu mnogo novca u obrazovanje i znanje. Taj im se novac višestruko vraća. Ulaganje u znanje je najprofitabilnije, najisplativije i najkorisnije za neko društvo. Zato znanje mora ispunjavati mnoge i zahtevne potrebe današnjeg vremena kojeg obeležavaju brze i turbulentne promene. Dokazano je da su promene u uskoj vezi sa kvalitetom i primenjivošću znanja. U Srbiji se

uvode mnoge promene u obrazovni sistem. Postignuća učenika Srbije na PISA testiranjima su loša i na samom su dnu lestvice. To pokazuje da su znanja na nivou reprodukcije i da nisu funkcionalna a samim tim i primenjiva. A novo vreme upravo traži primenjiva, upotrebljiva i kvalitetna znanja. Srbija kasni u uvođenju promena, bilo da je u pitanju kvalitet ili kvantitet, u odnosu na zemlje evropske unije. Obrazovni sistem i osnovna škola kao njegov važan deo, je više deo prošlosti nego budućeg vremena. To je razlog uvođenja promena u obrazovanje u Srbiji. Te promene su brojne i kako tvrdi nadležno ministarstvo, korenite. U poslednje vreme uvedeno je veoma mnogo promena od predškolskog pa do visokoškolskog obrazovanja. One su veoma značajne i za osnovnu školu. Ona je reformisana i još uvek proces reformi traje. Kao jedna od najznačajnijih promena koja je uvedena u osnovne škole od ove školske godine je uvođenje informatičkog obrazovanja kao redovni predmet od petog razreda. To je važna i korisna novina u radu osnovne škole jer je poznato koliki značaj ima informatika i informacije za znanje i život uopšte. Još jedna novina na kojoj se još uvek radi su međupremetne kompetencije i projektna nastava. Učenici osnovne škole u Srbiji često su učeći neko gradivo iz jedne oblasti, učili kroz nastavne predmete. To je bilo rascepkano, neusklađeno i nepovezano. Sada se nastoji uvesti učenje pojma sa više stanovišta, područja tj. nastavnih predmeta. Problem u učenju i nastavi u osnovnoj školi je bio i način prenošenja znanja učenicima. Prevladavale su zastarele nastavne metode, uglavnom predavanja ex katedra gde su nastavnici „servirali“, gradivo učenicima. Učenici su bili objekat a ne subjekat. Sada se nastoji učenike staviti u položaj da samostalno, na istraživačko-aktivan način uče i dolaze do znanja. Nastavnik treba da ih usmerava. Nastojanja su da se nastavno gradivo osnovne škole rastereti jer je preobimno, opterećuje učenike i da se zastareli sadržaji zamene novim. Takođe se nastoje uvesti elementi preduzetništva koji su takođe deo budućeg vremena. Promene ne znače da će se promeniti kvalitet i upotrebljivost znanja ali su svakako potrebne. Zato uvođenje promena treba da bude kvalitetno i svrsishodno.

Ključne reči: znanje, promene, obrazovanje

UVOD

Postoje razne definicije znanja ali ni jedna nije opšteprihvaćena. Ta različitost nije samo slučaj kod definisanja već i kod načina, mesta, okolnosti sticanja znanja kao i njegove upotrebne vrednosti. Međutim, svi se slažu oko toga da je znanje itekako potrebno. Potrebno je ono znanje koje je upotrebljivo, primenjivo i kvalitetno. Ako imamo znanje a ne upotrebljavamo ga, ono je neupotrebljivo i neiskorišteno a samim tim nije resurs već svojina pojedinca. Bez obzira na sve glasnjia mišljenja da se znanje više stiče van škole, škola igra važnu i aktivnu ulogu u sticanju znanja. Škola je organizovani, institucionalni oblik obrazovanja. Obrazovanje treba da bude kvalitetno da bi takvo bilo i znanje kao produkt obrazovanja. Obrazovni sistem u Srbiji još uvek kasni za kvalitetnim obrazovnim sistemima u evropskoj uniji i svetu. To se odnosi i na osnovnu školu kao važan podsistem obrazovnog sistema Srbije. Osnovna škola više pripada prošlosti nego budućnosti pa čak i sadašnjem vremenu. Znanja se uglavnom stiču u tradicionalnoj nastavi po unapred propisanim planovima i programima, predmetima, sadržajima, metodama i drugim elementima. Zastupljen je predmetno-razredni sistem. Mnogi planovi nisu inovirani, opterećeni su zastarelim i nepotrebnim sadržajima. Zato i znanja koja se stiču u takvoj školi nisu funkcionalna i imaju slabu upotrebnu vrednost. Zato se uvode razne promene i inovacije koje bi trebalo da pridonese rešavanju ovog problema. Jedna od važnih inovacija od sledeće školske godine koja se uvodi u osnovnu školu je projektna nastava. Kroz nju učenici će učiti o preduzetništvu od samog početka školovanja u osnovnoj školi. Pored ovoga najavljuje se niz promena kako u osnovnoj tako i u srednjoj školi. Te promene zhtevaju i promenjenog nastavnika, sa međupredmetnim kompetencijama, sa znanjem i umećem upotrebe informaciono- komunikacione tehnologije.

KAKO DA ZNANJE BUDE UPOTREBLJIVO?

Glavni ishod obrazovanja treba da bude sticanje funkcionalnih i primenjivih znanja. Iako bi ovakva znanja trebalo razvijati od najranijeg perioda, osnovna škola i vreme koje učenici provedu u njoj, igra značajnu ulogu. Dr. Rajko Rajović navodi da deca uče korisne znanja, ali je problem što se od njih traži da ta znanja usvajaju na reproduktivni način koji nije fiziološki. Ako se mozak tera da reproducira, on gubi sposobnost povezivanja. Reproaktivno znanje se zasniva na ponavljanju a funkcionalno (upotrebno) je sposobnost primenjivanja stečenog znanja za rešavanje problema. U školama Srbije često se postavlja pitanje kako da obrazovanje postane upotrebljivo znanje. Znanja koja su učenici sticali u osnovnoj, ali i u srednjoj školi i univerzitetima nisu se pokazala kao funkcionalna i primenjiva/upotrebljiva. To je trebalo promeniti, još uvek se menja a i u budućnosti će biti prisutne promene. Traži se način kako da učenici ono šta nauče, primene produktivno i kreativno. Dosadašnji način učenja nije dao dobre rezultate. Kao velika novina najavljeno je uvođenje projektne nastave u osnovnu školu. Ona bi trebala da bude u funkciji upotrebljivosti znanja. Učenicima se znanje ne treba prenositi. Oni treba da imaju aktivnu ulogu, da istražuju, rešavaju probleme i sl. Njihova znanja treba da imaju praktičnu primenjivost.

PROJEKTNASTAVA

S obzirom na činjenicu da je tradicionalna nastava bila najzastupljenija, a da ona ipak pripada prošlosti, jedna od novina od sledeće godine u osnovnim školama Srbije je uvođenje projektne nastave. Ova vrsta nastave realizovaće se kroz 36 časova godišnje biće obavezna. Projektna nastava se bitno razlikuje od tradicionalne nastave. Okosnica projektne nastave je uvođenje istraživačkih metoda i povećanje aktivnosti učenika. Glavne karakteristike projektne nastave je da je učenik subjekt i da je nastava usredsređena upravo na učenika. Cilj je da učenik osamostali u radu. U tradicionalnoj nastavi učenik je objekt a nastavnik je taj koji učenicima prenosi znanja. Projektna nastava predviđa saradnju učenika i nastavnika. Jednosmernost i jednodimenzionalnost tradicionalne nastave pokazala se kao loša, čak i štetna. Jedna od važnih karakteristika projektne nastave je bavljenje aktuelnom problematikom iz realnog života i okruženja. U njoj je bitan timski rad a on zahteva saradnju učenika i učenika i nastavnika ali i saradnju sa okruženjem. To podrazumeva i unapređivanje komunikacijskih i organizacijskih sposobnosti učenika. To bi trebalo da ima cilj sticanje dugostrajnih znanja i veština koja će biti primenjiva a ne skladištena i reproduktivna.

Karakteristike učenja

Tradicionalna nastava je usmerena na stručno-sistemske znanje, nastavni program individualizovan rad i nauku, a projektna na problem, vlastiti izbor, grupni rad i praktičnu primenu.

Sve ovo zahteva nova znanja i sposobnosti nastavnika. Nisu dovoljne dosadašnje kompetencije koje su imali već nove. Zato je u toku edukacija nastavnog kadra za uvođenje projektne nastave. Prvi su na edukaciju pozvani učitelji prvog razreda, pedagozi i direktori.

UČENJE O PREDUZETNIŠTVU

U Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja u čl. 12 se navodi da opšte međupredmetne kompetencije za kraj obaveznog osnovnog obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji, su između ostalog preduzetništvo i orijentacija ka preduzetništvu. Taj deo zakona je dobio na aktuelnosti u poslednje vreme jer se baš taj deo koji se odnosi na preduzetništvo, nastoji da uvede kao novina u osnovne škole. Učenje o preduzetništvu najavljeno je od prvog razreda osnovne škole. Obuka nastavnika je u toku, a planira se da ovu obuku prođu svi nastavnici. Po završetku obuke nastavnici treba da prvenstveno prepoznaju svoju ulogu u razvoju preduzetničkih znanja, veština i stavova kod učenika i da su u stanju da podstiču inicijativu kod učenika i razvoj preduzetničkih veština. Od sledeće školske godine učenje o preduzetništvu se uvodi u mlađe razrede, počevši od prvog. Učenje o preduzetništvu će se oslanjati na projektnu nastavu kao i svakodnevne nastavne, ekonomske i životne okolnosti. Decu ovog uzrasta neće se učiti kako funkcioniše preduzeće već se raditi na podsticanju preduzetljivosti i svih onih poželjnih osobina, veština i znanja koja su potrebna za preduzetništvo a prilagođena ovom uzrastu. Učenje o preduzetništvu nije samo predviđeno za mlađe razrede nego tokom čitavog obrazovanja i vaspitanja u osnovnoj školi.

Sve ove promene treba da doprinesu kvalitetu i upotrebljivosti znanja. To znači i promenu načina, metoda, izvora učenja i svega drugog. Učenik treba da dolazi do znanja a ne da mu se „serviraju“, podaci. Potrebno je da se podstiče kreativnost, inicijativnost, saradništvo, ideje. To je put pravilnog sticanja znanja koje će biti funkcionalno i upotrebljivo. Ali to je način da učenika pripremamo za novo vreme, vreme preduzetništva i konkurencije. Nalazimo se u eri IKT tehnologija i one su važan činilac kod sticanja i upotrebe znanja.

Sve ove promene zahtevaju ne samo promenu učenja i sticanja znanja kod učenika već i stalno stručno usavršavanje nastavnika.

ZAKLJUČAK

Obrazovanje i obrazovni sistem imaju veliku ulogu u sticanju znanja. Znanje je procenjeno kao jedan od najvrednijih potencijala današnjice i budućnosti. Zato se znanju posvećuje posebna pažnja. Razvijene zemlje imaju kvalitetne obrazovne sisteme, a one koje to nemaju, rade na tome da ih što više unaprede. Ulaganje u znanje je ulaganje u budućnost. Zato je potrebno da obrazovanje kao važan faktor u sticanju znanja, bude kvalitetno i da ide u stopu s vremenom. Vreme u kojem živimo traži brzinu, promene, prilagodljivost, kvalitetu, konkurentnost, nova i upotrebljiva znanja i još mnogo toga. Da bi pokušali biti deo okruženja tj. pratiti zemlje evropske unije u obrazovanju i znanju, Srbija uvodi mnoge promene u svoj obrazovni sistem. To je radila i do sada ali su se one pokazale manjkavim jer su menjale delove ili doradivale, a ne holistički prilazili promenama. Kao rezultat toga, znanja učenika su bila nefunkcionalna, na nivou reprodukcije. Takva znanja i obrazovanje pripadaju prošlosti. Znanja koja nisu upotrebljiva nemaju pravu vrednost. Stručnjaci iz oblasti obrazovanja u Srbiji nastoje uvesti promene koje će podići kvalitet obrazovanja i znanja na jedan viši nivo. Da li će i u kolikoj meri uspeti pokazaće vreme i rezultati.

LITERATURA

[1] Diklić, K. (2018) Change Management and Teacher Attitudes, International Journal of Economics and Law, Volume 8, 35, Faculty of Business Studies and Law University „Union - Nikola Tesla”, Belgrade

- [2] Diklić,K(2017) Увођење промена и/или иновација у основну школу, Међународна научно-стручна конференција, „Иновацијама до одрживог развоја“, MEF, Beograd
- [3] Diklić,K(2016) Alternativni oblici učenja u osnovnoj školi, 9.mednarodni simpozij, „Avtonomija v šoli in vrtcu“ Črenšovci
- [4] Vilotijević,M...etc(2018) Projektna nastava u IKT okruženju, Učiteljski fakultet, Beograd
- [5] Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (2018) ("Sl. glasnik RS", br. 88/2017 i 27/2018), Beograd